

Dodenherdenking 04 mei 2025.

Bij het graf van William Robert Fisher en Cornelis Bosma op het kerkhof van de Sint Martinuskerk in Wirdum (Fr).

Om 19.30 uur luidden de klokken van de toren van de oude Sint Martinuskerk om ons te herinneren aan de dodenherdenking.

Veel mensen verzamelden zich op het kerkhof en luisterden stil naar het luidden van de klokken.

Geartsje van der Meer spreek ons toe:

Beste minsken,

Namens het 4 mei comité heet ik u allemaal van harte welkom bij deze dodenherdenking. Fijn dat we hier met elkaar staan.

Het thema van het landelijke comité 4 en 5 mei is dit jaar is 80 jaar in vrijheid en verbondenheid.

In Wirdum maken wij verbinding met dit thema door de krans te laten leggen door twee tachtigjarigen: Hennie Veenstra (Wytgaard) en Gina Turkstra (Wirdum).

In het kader van 80 jaar in vrijheid en verbondenheid, vinden we ook de verbinding met de jongere generaties van

belang en om die reden spraken wij vorige week met een aantal kinderen uit de hoogste klassen van de basisscholen over vrijheid, vrede en oorlog. Een van hen, Femke Jorna, zal dit gesprek verwoorden.

Na de Last Post en de klok van acht uur, zijn we twee minuten stil. Daarna worden de vlaggen gehesen en zingen we het Wilhelmus.

Dan volgt de kranslegging bij het oorlogsmonument en graf van de Engelse sergeant William Robert Fisher en het graf van Cornelis

Bosma die dwangarbeider was in een Duitse fabriek en dit niet overleefde.

Eerder vandaag zijn er bloemen gelegd op het graf van Joop Andringa in Wytgaard.

Hij was tewerkgesteld in Osnabrück en omgekomen bij een bombardement.

Namens het 4 mei comité wil ik Henriët Scheepsma (trompetist), Leatitia van der Wal (geluid), het koor Sawat Suver, de meewerkende jongeren en anderen die een bijdrage hebben geleverd, alvast bedanken.

Ik wens u een goede herdenking.

Koar: Sawat Suver

Wy lústerje nei it koar dat únder oare sjongt: "We'll meet again" fan Vera Lynn.

Toespraak van Femke Jorna:

Zouden wij een oorlog meemaken? De meesten van ons zijn daar wel bang voor. Als we er aan denken, komen er veel vragen naar boven. Het is ver weg en dichtbij.

De 2^e wereldoorlog is ver weg. Onze ouders, pakes en beppes hebben deze niet meer meegemaakt. Oorlog is ook heel dichtbij, denk aan de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. We weten het niet en het is ook moeilijk voor te stellen hoe het zal zijn.

Het voelt veilig dat Nederland samen werkt met andere landen en dat er wordt gewerkt aan een Europees leger dat ons kan beschermen en verdedigen. Jongens én meisjes moeten nu opkomen als er dienstplicht zou zijn, dat is anders dan vroeger.

We willen goed voorbereid zijn voor als het wel zover zou komen. We denken dat het helpt als je op scouting zit, of survival. Dan leer je hoe je jezelf kunt redden met beperkte middelen. Het helpt ook dat mensen overlevingspakketten in huis hebben.

Gelukkig hebben we in Friesland boeren. Die ons, net als in de 2^e wereldoorlog, kunnen helpen bij de voedselvoorziening. Toen hielpen de mensen elkaar met

voedsel en onderdak.

In het begin van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne kwam het steeds in het nieuws. De laatste tijd hoor je er minder over en lijkt het een soort van normaal te worden. Dat is raar. Oorlog is toch nooit normaal?

Het is verschrikkelijk als je familie of vrienden moeten vechten en je ze misschien nooit meer ziet. Dat je je mening niet meer mag uiten en dat het stemrecht verloren gaat. Je hebt geen invloed meer op wie het voor het zeggen heeft.

Gewone burgers komen in het nauw doordat de rijken steeds rijker worden en meer macht krijgen. De democratie gaat verloren.

Het is onbegrijpelijk dat oorlog zomaar kan ontstaan doordat mensen elkaars land willen hebben. Of de grondstoffen van een ander land.

Soms ontstaat het doordat je het geloof van anderen niet respecteert of doordat iemand een bepaalde huidskleur heeft.

Op school hebben we soms ruzie of worden kinderen geplaagd omdat ze er anders uitzien, of zich anders gedragen. We vinden het vaak ook gek als iemand ergens anders over denkt dan de anderen.

De meester of juf zegt dan dat we moeten praten. Dat is heel moeilijk, maar het werkt. Landen die oorlog hebben, zouden ook meer met elkaar moeten praten en naar elkaar luisteren.

Wij hopen:

- Dat we onszelf mogen blijven
- Dat we niet worden gedwongen
- Dat iedereen gelijkwaardig wordt behandeld
- Dat we vertrouwen houden in alles en vooral in elkaar
- Dat we luisteren naar elkaar
- Dat er een verstandig Europa komt
- Dat mensen niet alleen denken aan geld en macht

Dat er nooit meer oorlog komt!

Piet Sizoo neemt het woord

Morgen 80 jaar geleden kwam hier een einde aan de tweede wereldoorlog. We hadden 5 jaar oorlog en bezetting achter de rug. Een Duits schrikbewind in een groot deel van Europa, beperking van vrijheid, deportaties, stelselmatig vermoorden van bevolkingsgroepen, hongerwinter.

Een jaar daarvoor strijdt Rusland ten koste van een zeer groot aantal slachtoffers aan het oostfront tegen de bezetter en op 8 juni 1944 zijn de geallieerden in Normandië begonnen aan de bevrijding van West-Europa.

Die bevrijding is een zwaarbevochten strijd geweest.

Vele militairen sneuvelen al bij de landing in Normandië. Tienduizenden veelal Amerikaanse soldaten liggen op de indrukwekkende erevelden in

Frankrijk maar ook bijvoorbeeld in het Limburgse Margraten. Jongemannen, waarvan verreweg de meesten nog nooit in Europa geweest waren, maar die een ultiem offer brachten voor ónze vrijheid.

En zo staan we na 80 jaar in vrijheid met elkaar bij het graf van de Engelse piloot William Fisher voor de jaarlijkse herdenking. William Robert Fisher gesneuveld 21 januari 1943, hij was toen 26 jaar oud.

Fallen yn'e striid foar ús frijdom
staat er op de gedenksteen.

Bij zijn graf herdenken we de tientallen miljoenen burgers en militairen die omgekomen zijn tijdens de tweede wereldoorlog, en ook degenen die omkwamen tijdens oorlogs- en vredesoperaties daarna.

Een periode breekt aan of is eigenlijk al aangebroken waarin steeds minder mensen de tweede wereldoorlog direct meegemaakt hebben; de verhalen uit eerste hand, ze sterven uit.

Juist daarom is het zo belangrijk om de herinnering hieraan levend te houden en de vele slachtoffers te blijven herdenken.

Slachtoffers die ervoor gestreden hebben dat wij hier in vrijheid mogen staan en in vrede kunnen leven.

Want vrijheid voelt na 80 jaar misschien als normaal, vanzelfsprekend. Maar die vrijheid is ontzettend kwetsbaar.

In de media wordt gezegd dat de sneuvelbereidheid van onze jeugd laag is.

Raar begrip eigenlijk als je erover nadenkt: *“Sneuvelbereidheid”*.

De suggestie wordt wellicht gewekt dat vrijheid hen niet interesseert. Welnu we hebben zojuist van Femke het tegenovergestelde gehoord. Ook zij maken zich zorgen om de vrede en vrijheid. Femke bedankt dat jullie dit met ons delen. Fijn dat er zo over gedacht en gesproken kan worden en dat de scholen hierin ook hun rol vervullen.

Vrijheid is een verantwoordelijkheid van iedereen.

Zo dadelijk zijn we 2 minuten stil om met respect degene die voor onze vrijheid stierven te herdenken.

En morgen?

Morgen mogen we die vrijheid vieren.

Hierna werd The Last Post gespeeld en samen waren wij om 20.00 uur twee minuten stil.... I

Het Wilhelmus werd gespeeld en wij zongen mee. Tegelijkertijd werden de vlaggen door de jeugd in top gehesen.

De krans is namens het 4 mei comité gelegd door Hennie Veenstra en Gina Turkstra.

Bregje Zijlstra en Sanne Broersma legden bloemen namens de dorpsschool.

Daan Lobach legde bloemen bij het graf van Cornelis Bosma.

Vervolgens werden door de kinderen en de leden van het 4 mei comité rode rozen op de graven van Fisher en Bosma gelegd.

Hierna verliet iedereen in stilte het kerkhof waarbij bloemen konden worden achtergelaten bij de graven.

4 mei comité:

Haije de Boer, Piet Sizoo, Yvonne de Vries, Geertje van der Meer, Jan Siebren de Jong en Dyane Stolwijk.

